

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Владислав Анатолійович МАШНІЦЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Податкові органи традиційно належать до найбільш корупційно-вразливих сегментів публічного управління, адже їхня діяльність пов'язана з перерозподілом значних фінансових ресурсів, здійсненням контрольно-наглядових функцій та широким адміністративним розсудом у прийнятті рішень.

Для України ця проблема є особливо актуальною в умовах воєнного стану, коли від ефективності та прозорості податкової системи залежить не лише стабільність економіки, а й можливості фінансування оборонних потреб, соціальних програм та післявоєнної відбудови. Саме тому вивчення та адаптація міжнародного досвіду протидії корупційним практикам у податковій сфері набуває ключового значення для формування сучасної моделі податкового адміністрування.

Європейські країни демонструють багаторівневу інтеграцію засобів боротьби з податковими правопорушеннями через гармонізацію законодавства, уніфікацію стандартів фінансової звітності та розвиток спільних наднаціональних органів контролю й координації.

Наукове осмислення цього досвіду дозволяє виділити декілька ключових напрямів, що формують концептуальну основу європейської моделі: наднаціональна координація з метою запобігання податковим зловживанням; цифровізація та стандартизація процедур податкового адміністрування; а також превентивні правові механізми, орієнтовані на забезпечення доброчесності як у публічному, так і приватному секторах.

У площині інституційного забезпечення найбільш показовим прикладом є функціонування мережі Eurofisc, яка становить спеціалізовану комунікаційно-аналітичну платформу для оперативного обміну даними між національними податковими адміністраціями з метою виявлення та блокування транскордонних схем податкового шахрайства, зокрема так званих «карусельних схем» у сфері ПДВ.

Водночас інституція Eurojust забезпечує координацію процесуальних дій органів правопорядку різних держав-членів, що свідчить про формування багаторівневої моделі реагування на податкові правопорушення. Такий інституційний формат дозволяє мінімізувати ефект юрисдикційної фрагментації та підвищує результативність протидії складним транснаціональним схемам.

Другим базовим виміром європейської практики є впровадження сучасних цифрових інструментів у сферу податкового адміністрування, що відповідає концепції «транзакційної прозорості». У межах цього напряму

найбільш репрезентативним є іспанський досвід системи SII (Immediate Supply of Information), яка зобов'язує великих платників у стислий термін передавати електронні дані щодо рахунків-фактур до податкового органу [1].

У Франції традиційно формується багаторівнева система протидії податковим правопорушенням, що поєднує кримінально-правові та адміністративно-правові засоби. Вона характеризується широкими повноваженнями Direction Générale des Finances Publiques (DGFIP), яка не лише адмініструє податки, але й здійснює аналітичну функцію із застосуванням ризик-орієнтованих моделей.

Важливим є те, що Франція запровадила сувору систему сертифікації бухгалтерського та касового програмного забезпечення: з 2018 року кожен суб'єкт господарювання зобов'язаний використовувати лише ті програмні продукти, які унеможливають знищення чи модифікацію даних про операції. Така модель, яка має нормативне підґрунтя у фіскальному кодексі, суттєво зменшує ризики корупційних домовленостей між платником та посадовцями щодо «коригування» звітності [2].

У Нідерландах втілена концепція так званого «горизонтального моніторингу» (horizontal monitoring), яка ґрунтується на принципі довіри та партнерства між податковим органом і великими платниками. Ця модель передбачає укладення індивідуальних угод між податковою адміністрацією та компаніями, у яких останні беруть на себе зобов'язання забезпечувати високий рівень внутрішнього контролю та прозорості, натомість отримуючи спрощені процедури податкового нагляду.

У Скандинавських країнах, зокрема в Швеції та Данії, акцент робиться на максимальній відкритості податкової інформації. У цих державах значна частина даних про доходи громадян та сплату податків є публічно доступною, що формує унікальний механізм суспільного контролю.

Таким чином, на основі проаналізованого досвіду інституційно важливим є створення в Україні спеціалізованого аналітичного центру з функціями, аналогічними до Eurofisc, для координації дій між податковими органами, Бюро економічної безпеки та міжнародними партнерами. Крім того, в адміністративно-правовій площині необхідним є удосконалення національного законодавства про захист викривачів відповідно до acquis ЄС та запровадження норм про корпоративну відповідальність за незастосування адекватних антикорупційних і комплаєнс-процедур. Наукове узагальнення цієї моделі дозволяє стверджувати, що її адаптація в Україні сприятиме не лише підвищенню прозорості та ефективності податкової системи, але й наближенню адміністративно-правових практик держави до стандартів Європейського Союзу, що є важливою складовою євроінтеграційного процесу.

Список використаних джерел

1. SII AEAT. Immediate Supply of Information in Spain // EDICOM: сайт. URL: <https://edicomgroup.com/sii-spain>.
2. Direction Générale des Finances Publiques (DGFIP). URL: <https://www.economie.gouv.fr/dgfip>.